

НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. — 82 с.

40. Хома Н. М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід : монографія / Н. М. Хома. — К. : Юрид. думка, 2012. — 592 с.

41. Політико-правові механізми запобігання ксенофобії та іншим видам дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції : монографія / за ред. І. О. Кресіної. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014.

42. Політико-правові механізми запобігання сепаратизму в демократичному суспільстві : наук. зап. / [І. О. Кресіна та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. — 143 с.

43. Матвієнко А. С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна : монографія / А. С. Матвієнко ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. — 376 с.

44. Регіональна політика і децентралізація влади в Україні в контексті євроінтеграційних процесів : зб. наук. пр. / за ред. Ю. С. Шемшученка, І. О. Кресіної. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015.

45. Політичні партії і вибори в Україні : зб. наук. доп. на круглому столі 26 червня 2015 р. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015.

Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України (1991–2013). Інститут світової економіки і міжнародних відносин (ІСЕМВ) було створено відповідно до постанови Президії АН УРСР № 221 від 11 липня 1991 р.* (на базі щойно ліквідованого Інституту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР) [1, с. 1; 3]. Головні напрями наукових досліджень інституту концентрувалися навколо аналізу світогосподарських зв'язків, проблем міжнародної економічної інтеграції і співробітництва; вивчення ринкових систем і структур зарубіжних країн; порівняльного аналізу зарубіжних систем управління економікою, систем маркетингу та менеджменту; дослідження еволюції напрямів та форм участі України у міжнародних відносинах. Крім того, завданням інституту було розроблення концепцій і рекомендацій щодо розвитку економічних і політичних відносин України з іншими державами.

Відповідно до постанови Бюро відділення економіки АН України від 26 вересня 1991 р. у складі ІСЕМВ було створено 16 наукових підрозділів, що увійшли до складу двох відділень (світової економіки і міжнародних економічних відносин; міжнародних відносин і зовнішньої політики) та 4 регіональних наукових відділів (Ужгородського; Чернівецького; Кримського; Донецького)**.

Відділення міжнародних відносин і зовнішньої політики працювало у складі восьми відділів — проблем міжнародної безпеки і зовнішньої політики

* Директором-організатором ІСЕМВ було призначено члена-кореспондента АН УРСР О. Білоруса. Втім, він працював на цій посаді недовго — 22 квітня 1992 р. його було звільнено у зв'язку із призначенням Надзвичайним і Повноважним послом України у США. На засіданні вченої ради інституту 4 червня 1992 р. директором ІСЕМВ одногослосно було обрано академіка АН України доктора економічних наук Ю. Пахомова. Перший статут інституту було затверджено у 1991 р. віце-президентом АН України І. Лукиновим.

** Кримський і Донецький відділи не були створені через відсутність кадрового і матеріально-технічного забезпечення.

України; Європи; Північної Америки; Азійсько-Тихоокеанського регіону (далі – АТР); країн, що розвиваються; міжнародних організацій і багатостороннього співробітництва; проблем міжнародного співробітництва з діаспорою; міжнародно-правових проблем, співробітники яких свої наукові зусилля зосереджували на розробці проблем політичної сфери [1, с. 10–11, 18–23]. Зокрема, здійснювали дослідження політичних процесів на міжнародній арені, вивчали особливості глобального розвитку, регіональної інтеграції, зовнішньої політики національних держав, міжнародної безпеки, діяльності міжнародних організацій, союзів, блоків, міжнародних конфліктів та шляхів їх розв'язання, специфіку діяльності транснаціональних корпорацій, засобів міжнародних комунікацій, міжнародних громадських та політичних рухів, ролі України у сучасних міжнародних відносинах тощо.

Упродовж 1991–2004 рр. відділи неодноразово переформовувалися і перейменовувалися. Лише у 2004 р. сформувалася стійка структура. Магістральними напрямками досліджень фактично стали міжнародні відносини країн західної цивілізації; політичні процеси у державах Сходу та теоретичні питання міжнародних відносин і міжнародної безпеки.

У другій половині 1992 р. під впливом соціально-економічних і політичних перетворень в Україні в ІСЕМВ було проведено «докорінну структурну реорганізацію та якісну тематичну переорієнтацію» і ліквідовано наукові відділення як такі, що встановлювали «штучний механічний розподіл між науковими підрозділами економічного та політологічного профілю» та перешкождали «проведенню комплексних досліджень» [2, с. 5]. Згодом певної трансформації зазнала й низка відділів, наслідком чого було створення відділу теоретичних проблем світової економіки та відділу Росії [3, с. 4]. У 1994 р. було ліквідовано відділ політичних та економічних європейських досліджень, а відділ Америки перетворено на відділ Америки і Європи [4, с. 3–4].

Рішенням Бюро відділення економіки АН України (жовтень 1995 р.) головні напрями досліджень ІСЕМВ мали сприяти валютно-фінансовій стабілізації в Україні, інституціональним перетворенням, зовнішньоекономічній діяльності. Таким чином, політологічний напрям досліджень в ІСЕМВ було дещо згорнуто. Відповідно відбулося об'єднання чотирьох «політологічних» відділів (Америци, Африки, Близького і Середнього Сходу та Азійсько-Тихоокеанського регіону) у єдиний відділ регіональних досліджень [5, с. 94–97]. Було ліквідовано й Чернівецький відділ (на базі якого постав Науково-дослідний центр з актуальних проблем Румунії та Республіки Молдова) [5, с. 67–75, 97].

У період 1996–2001 рр. політологічні дослідження в ІСЕМВ зосереджувалися у відділі європейських та американських досліджень та відділі Азії і Африки [6, с. 199–210, 300–316]. У 2001 р. на базі відділу європейських та американських досліджень постали відділи Європи і європейської інтеграції та трансатлантичних досліджень [6, с. 188–194]. Формування структури наукових відділів політологічного спрямування в ІСЕМВ було завершено восени 2004 р., коли було ліквідовано відділ Європи і європейської інтеграції та створено відділ теорії

міжнародних відносин [6, с. 97–109]. Таким чином, з 1 січня 2005 р. і до ліквідації ІСЕМВ у 2013 р. наукові дослідження у сфері політології міжнародних відносин здійснювалися трьома структурними підрозділами: відділом трансатлантичних досліджень, відділом Азії і Африки та відділом теорії міжнародних відносин.

У травні 1997 р. «з метою поглиблення наукових досліджень у галузі світової економіки і міжнародних відносин, їх орієнтації на першочергові потреби зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності України і підготовки наукових рекомендацій для державних органів влади з питань розвитку міжнародних політичних і економічних відносин, розробки стратегій зовнішньополітичної діяльності України» та відповідно до спільної постанови Президії НАН України та колегії МЗС України – ІСЕМВ НАН України набув подвійного підпорядкування – НАН України та МЗС України [7, с. 1–2]. Цією ж постановою було затверджено новий статут ІСЕМВ. Дослідження, які мав проводити ІСЕМВ у царині політичних наук, мали охоплювати проблеми розвитку міжнародних політичних відносин, глобальних політичних систем, крім того, серед завдань інституту була розробка стратегій зовнішньополітичної діяльності України та розвитку зовнішньополітичних відносин Української держави з окремими регіонами та країнами світу; аналіз проблем входження України до міжнародних інтеграційних економічних угруповань та основних моделей політичного розвитку регіонів і країн світу; дослідження особливостей перехідного стану суспільств і специфіки світових цивілізаційних процесів, структури сучасних цивілізацій; підготовка рекомендацій для МЗС України та інших державних органів влади України щодо використання результатів наукових досліджень у зовнішньополітичній практиці України та в державному будівництві України [7, с. 5–6].

Із самого початку існування інститут мав доволі значний науковий потенціал: станом на 4 лютого 1992 р. у ньому працювали 21 доктор і 89 кандидатів наук [1, с. 69–69 зв.]. Згідно зі штатним розписом в інституті мали працювати 200 осіб, з них 122 – на наукових посадах [1, с. 26]. Складна економічна ситуація першої половини 90-х рр. ХХ ст. в Україні призвела до значної плінності кадрів в ІСЕМВ. Найнижчі показники чисельності співробітників були зафіксовані у 1997 р., коли в інституті працювало 111 осіб, з них 77 на наукових посадах, у тому числі – 20 докторів та 38 кандидатів наук [8, с. 2].

Вихід з економічної кризи позитивно відбився і на роботі ІСЕМВ. З 1998 р. кількість співробітників інституту почала зростати, як і їхній професійний рівень. Станом на 2005 р. (рік, коли штат ІСЕМВ був найбільшим за всю історію його існування) в ІСЕМВ працювала 141 особа, в т. ч. 105 наукових працівників, 29 докторів та 52 кандидати наук [9, с. 73]. У наступний час штат ІСЕМВ поступово скорочувався і на час припинення його діяльності (у 2013 р.) становив 74 особи, у т. ч. 54 наукових працівники (9 докторів та 35 кандидатів наук) [10, с. 14–18].

Аналіз динаміки наукового потенціалу інституту дозволяє твердити, що «політологічні» відділи досягли кадрового піку у 2007–2008 рр. Станом на кінець 2008 р. в очолюваному доктором історичних наук Є. Камінським відділі

трансатлантичних досліджень працювали 20 співробітників, у т. ч. 6 докторів і 10 кандидатів наук, серед яких були такі відомі науковці, як доктори політичних наук Б. Канцелярук, Є. Макаренко, С. Шергін, доктор історичних наук І. Хижняк, кандидати політичних наук І. Погорська, С. Кононенко, М. Ялі, О. Ковальова, А. Кодлюк, О. Сушко, М. Фесенко та ін. Відділ Азії і Африки мав у своєму складі двох докторів історичних наук (В. Гура, Л. Лещенко) та одного доктора політичних наук (Ю. Скороход), чотирьох кандидатів історичних та чотирьох кандидатів політичних наук. У відділі теорії міжнародних відносин, який очолював кандидат політичних наук С. Кононенко, працювали 2 доктори економічних наук (В. Єременко, В. Новицький), 5 кандидатів політичних наук та 4 кандидати історичних наук [6, с. 188–194]. Таким чином, переважна більшість співробітників відділів теорії міжнародних відносин, трансатлантичних досліджень Азії та Африки мали науковий ступінь у галузі політичних наук, дещо менше — історичних чи економічних. Утім, усі вони розробляли проблематику спеціальності 23.00.04 — «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» [11, с. 124–142].

Ознакою визнання наукових досягнень політологів ІСЕМВ було присудження Є. Камінському (2008) почесного звання заслужений діяч науки і техніки та нагородження В. Гури за багаторічну плідну працю Почесною грамотою НАН України (2008). Академік О. Білорус та доктор політичних наук О. Зернецька стали лауреатами Премії НАН України ім. М. В. Птухи за цикл наукових праць «Глобалізація і інтеграція світового розвитку» (2001) [12, с. 3].

Аналіз наукових здобутків колективу в галузі політичних досліджень свідчить, що активні наукові пошуки розпочалися в ІСЕМВ відразу після його створення. Було заплановано розробку низки наукових тем політологічного спрямування, зокрема: «Політика України у міжнародних організаціях і багатосторонньому співробітництві»; «Включення України у загальноєвропейський процес»; «Концепції зовнішньої політики України щодо країн Північної Америки»; «Україна і країни, що розвиваються: спільні пріоритети і перспективи співробітництва»; «Проблеми міжнародного співробітництва з діаспорою»; «Формування системи національної безпеки України»; «Комплексний аналіз досвіду політичного і соціально-економічного розвитку країн Азійсько-Тихоокеанського регіону»; «Концепції зовнішньої політики України щодо країн Азійсько-Тихоокеанського регіону»; «Державне регулювання соціально-економічних відносин у США і Канаді, можливості і напрямки використання його досвіду в Україні» та ін. [1, с. 42–45].

Пошук напрямів наукових досліджень корегувався Вченою радою інституту. На сесії 22–24 грудня 1992 р. «з метою ліквідації тематичної розмаїтості» було вирішено достроково припинити виконання більшості запланованих НДР [2, с. 6, 26–27, 34]. За результатами виконаної у 1992 р. роботи, було обґрунтовано пріоритети зовнішньої політики України, шляхи і методи її реалізації; розроблено теоретичні підвалини перспективного зовнішньополітичного курсу України та основи концепції зовнішньої політики України щодо держав

Північної та Південної Америки [13, с. 138–139]. Отримані впродовж 1992 р. результати досліджень було відображено у низці публікацій, зокрема монографії О. Гончаренка [14], препринтах І. Буркута [15], С. Григоришина [16] та ін.

Вивчення політичних аспектів міжнародних відносин країн Заходу здійснював відділ трансатлантичних досліджень, увага співробітників якого у 1993–2002 рр. була прикута до функціонування політичних систем і стратегій зовнішньої політики у Північній Атлантиці, інтеграційних процесів і проблем безпеки у Європі та Америці. У цей період під керівництвом доктора історичних наук Є. Камінського розроблялися такі теми: «Північна та Південна Америка: моделі і принципи формування сучасних політичних та економічних систем» (1993–1994) [3, с. 31–32; 17, с. 136], «Трансамериканська інтеграційна система: характер і особливості внутрішнього функціонування та міжнародної взаємодії» (1995–1996) [18, с. 13–16], «Стратегія і цільова парадигма зовнішньої політики європейських та американських держав у багатополосному світі» (1997–1998) [19, с. 7–8], «Проблеми інтеграції, кризового управління і безпеки на євроатлантичному просторі» (1999–2000) [20, с. 35–38], «Західні концепції та моделі забезпечення національних інтересів і реалізації стратегії розвитку перехідних суспільств» (2001–2002) [21, с. 60–61].

На зламі тисячоліть у наукових пошуках в ІСЕМВ намітилися нові тенденції. Відділ трансатлантичних досліджень дедалі більше уваги почав приділяти вивченню впливу великих держав на процеси міжнародної взаємодії та питань глобалізації, в авангарді якої стояли країни західної цивілізації. Так, у 2003–2013 рр. було досліджено теми «Геополітичний вимір посттоталітарних трансформацій у контексті євро-американських стратегій суспільного розвитку» (2005–2007) [22, с. 6, 29–41], «Порівняльні виміри глобальних стратегій США, Росії і ЄС у контексті міжнародно-політичних інтересів України» (2008–2010) [23, с. 28–33; 24, с. 38–45; 25, с. 26–31] та «Системоутворююча роль євроатлантичного співтовариства у ХХІ ст.: прогностичний вимір» (2011–2013) [26, с. 20–25; 27, с. 21–26].

За результатами досліджень було підготовлено монографії «США і Україна: на шляху до партнерства» [28], «На роздоріжжі. Виклики сучасності і парадокси зовнішньої політики США» [29], «Політика США щодо України: Витоки. Концептуальні основи. Практична еволюція» [30], «Геополітичний синдром антитероризму» [31] та ін. [32–37].

Дослідження політичних процесів у державах Сходу проводилися відділом Азії і Африки та відділом країн Азійсько-Тихоокеанського регіону (до 1996 р.). У тематиці досліджень чітко проглядаються два етапи: 1993–2000 рр. та 2001–2013 рр. У 90-х рр. ХХ ст. головна увага приділялася вивченню особливостей політичного та соціально-економічного розвитку країн регіону, їхньої зовнішньої та внутрішньої політики, закономірностям розвитку політичної культури тощо. У цей період відділом АТР під керівництвом доктора історичних наук В. Седнева було проведено дослідження тем «Комплексний аналіз теорії і практики розвитку й реформування країн Азійсько-Тихоокеанського

регіону» (1993–1994) [3, с. 34–40] та «Дослідження моделей політичного та економічного розвитку країн АТР» (1995–1996) [18, с. 23–24]. Відділ Азії та Африки під керівництвом доктора історичних наук В. Гури виконав такі наукові теми: «Динаміка соціально-економічних процесів у країнах Африки, Близького і Середнього Сходу у 80–90-х рр.» (1993–1994), «Етнополітичні та етноконфесійні процеси в країнах Африки, Близького та Середнього Сходу у 80–90-х рр.» (1995–1996) [18, с. 16–20], «Особливості розвитку політичної культури афро-азійських соціумів та їх вплив на характер політичних перетворень в країнах Азії та Африки» (1997–1998) [19, с. 9–12], «Взаємовплив внутрішньої і зовнішньої політики афро-азійських країн у подоланні соціальних криз і регіональних конфліктів» (1999–2000) [20, с. 30–32].

З початком 2000-х рр. фахівці інституту взялися за дослідження впливу глобалізації на країни, що розвиваються, їх спротиву глобальним викликам та пошуку альтернативних шляхів розвитку. Зокрема, відділом Азії і Африки у 2001–2013 рр. було досліджено «Закономірності і перспективи еволюції відносин Північ-Південь в контексті глобальних викликів ХХІ ст.» (2001–2002) [21, с. 61], «Глобальні пріоритети розвитку в регіональних і національних інтерпретаціях країн Азії і Африки» (2005–2007) [38, с. 3, 36], «Модерністський і традиціоналістський виміри еволюції країн афро-азійської периферії та їх вплив на трансформацію глобальних процесів сучасності» (2008–2010) [23, с. 46–50; 24, с. 49–56; 25, с. 42–49] та «Мультицивілізаційна регіоналізація третього світу як фактор ствердження автономних версій прогресу людства» (2011–2013) [26, с. 31–35; 27, с. 35–44]. Результати проведеного аналізу були висвітлені у низці монографій і статей [39–43].

Дослідження теоретичних питань політології міжнародних відносин та міжнародної безпеки здійснював створений у 2004 р. відділ теорії міжнародних відносин. Цим відділом у 2005–2013 рр. під керівництвом кандидата політичних наук С. Кононенка були виконані планові наукові теми «Периферизація в сучасних міжнародних відносинах» (2005–2007) [11, с. 48–53], «Суспільний устрій, зовнішня політика і міжнародні відносини: форми взаємозв'язку (2008–2010) [23, с. 36–46; 25, с. 36–42], «Трансформація інституту національної держави в сучасній системі міжнародних відносин» (2011–2013) [27, с. 31–35; 44, с. 252–253].

Певний внесок у дослідження політичної проблематики зробили і регіональні відділення ІСЕМВ. Так, у 1999–2000 рр. співробітники Чернівецького відділу проаналізували варіанти перебудови авторитарно-адміністративної системи у державах Південно-Східної Європи при виконанні наукової теми «Особливості політичних процесів у Південно-Східній Європі та їх вплив на відносини з Україною» [45, с. 12].

Науковці ІСЕМВ НАН України брали участь і у виконанні конкурсної тематики. Зокрема, на замовлення Фонду Берта (ФРН) досліджувалася тема «Проблеми адміністративно-територіального переустрою України: шляхи і перспективи» (1993). Низка проблем вивчалася на замовлення МЗС України:

«Стратегія України щодо взаємодії з міжнародними європейськими і трансатлантичними структурами безпеки у формуванні нової архітектури європейської безпеки в контексті національних інтересів України» (1998); «Латиноамериканський досвід проведення економічних і політичних реформ» (1998); «Україна в політичній стратегії США» (1998) [19, с. 24–25]; «Теоретичні підвалини і критерії визначення стратегічного партнерства і шляхів його реалізації» (1999); «Євроатлантичний і Середземноморський вектори розбудови політичних та економічних відносин України» (1999) [45, с. 30]; «Відносини України з НАТО у контексті нової стратегічної доктрини Альянсу» (2000) тощо.

Серед пріоритетних напрямів роботи ІСЕМВ НАН України — інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності центральних органів державної влади України. Так, впродовж 1993–2013 рр. співробітниками інституту були підготовлені кількасот аналітичних матеріалів на замовлення Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України, Президії НАН України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства фінансів, інших органів виконавчої влади [12, с. 3], які були присвячені питанням зовнішньої політики України у Європі [3, с. 57; 12, с. 34; 21, с. 67–68] та світі [25, с. 68–69], особливостям політики США [3, с. 57] та Росії [24, с. 68] щодо України, політичної ситуації в Росії [18, с. 51], інтеграційної політики України [38, с. 47; 46, с. 22], соціально-економічного і політичного розвитку країн Азії [11, с. 72; 12, с. 34; 26, с. 49], Африки [4, с. 58] та Латинської Америки [47, с. 68] тощо. На замовлення АП України та МЗС України здійснювали аналітичний супровід міждержавних контактів — візитів в Україну Президента Франції Ж. Ширака, Федерального канцлера Австрії В. Кліми, Президента Аргентини К. Менема (1998); Президента Турецької республіки С. Деміреля (1998) [19, с. 28]; посадових осіб ПАР, Замбії і Зімбабве (1996); візитів Президента України у Фінляндію (1996), Швецію (1997); Прем'єр-міністра України у КНР (1997); українсько-португальського саміту (2000) та ін.

Значну увагу ІСЕМВ приділяв співпраці із закордонними науковими установами. Так, у березні 1992 р. було підписано Договір про наукове співробітництво між ІСЕМВ та Польським інститутом міжнародних відносин (PISM), згідно з якими було розпочато роботу над темою «Україна — Польща: забезпечення національних інтересів двох країн шляхом політичної взаємодії». У Варшаві відбулася спільна конференція «Шляхи включення Польщі та України в загальноєвропейський процес: проблеми та перспективи», в якій взяли участь 7 співробітників інституту (листопад 1992 р.) [2, с. 52–55].

Надзвичайно плідною була співпраця ІСЕМВ з Атлантичною Радою (США), що виявилася в організації і проведенні семінару «Майбутнє українсько-американських відносин» (м. Київ, жовтень 1992 р.), в якому взяли участь представники політичних, наукових, військових і ділових кіл США і України. Сторони визнали важливість такого майданчика для обміну думками: у період 1993–1997 рр. конференція проходила регулярно (I сесія, вересень–жовтень — у Києві; II сесія, грудень — у Вашингтоні). Підготовку української сесії

здійснював відділ європейських та американських досліджень ІСЕМВ. Про високий статус конференції свідчить те, що її резолюції надавалися до адміністрацій як українського, так і американського президентів [5, с. 90; 48, с. 55].

ІСЕМВ був базовою установою для проведення семінару з проблем нерозповсюдження зброї масового знищення (1992 р., спільно із Монтерейським інститутом стратегічних досліджень). У заході взяло участь понад 50 учасників з України, Казахстану, Білорусі, Росії та США [2, с. 55–58].

У 1992–1999 рр. ІСЕМВ підтримував наукові контакти з Інститутом Східноєвропейських та міжнародних досліджень у Кельні (ФРН), Норвезьким інститутом міжнародних відносин [2, с. 55–58], Балтійським регіональним дослідницьким центром (Вільнюс, Литва), Інститутом стратегічного аналізу (Німеччина), Атлантичним клубом (Болгарія) [47, с. 91–92], Фондом Ф. Берта (ФРН), Коледжем Національної безпеки Канади, Інститутом міжнародних відносин у Стокгольмі, університетами штатів Індіана та Джорджія (США), дослідницьким інститутом Німецького Товариства зарубіжних справ (ФРН) [48, с. 55], Центром дослідження тюркського світу (Стамбул, Туреччина), Бюро політичних і міжнародних досліджень при МЗС Ісламської Республіки Іран, Африканським інститутом (ПАР) [48, с. 56] тощо.

Налагодження контактів із закордонними науковими установами сприяло входженню вітчизняних вчених у міжнародні наукові організації. Зокрема, Є. Камінський став членом Американської асоціації політичних наук, С. Толстов – Нью-Йоркської академії наук [49, с. 97].

Найбільш активна співпраця ІСЕМВ з міжнародними організаціями та зарубіжними науковими установами тривала у першій половині 1990-х рр., коли у міжнародного співтовариства був стійкий інтерес до України. Утім, після 1997 р. міжнародні контакти інституту поступово скорочувалися паралельно з розчаруванням провідних держав в українських реформах.

В ІСЕМВ НАН України здійснювалася підготовка наукових кадрів за напрямом 23.00.04 – «Політичні проблеми міжнародних систем глобального розвитку». Аспірантура в ІСЕМВ запрацювала з 1997 р. У 1997–2012 рр. за вказаною спеціальністю в аспірантурі ІСЕМВ навчалися 97 аспірантів, закінчили аспірантуру – 52 особи, успішно захистили кандидатську дисертацію лише 19 осіб [50, с. 1–21; 51, с. 1–33], що було свідченням низької ефективності роботи інституту в напрямі підготовки кандидатів політичних наук.

На активізацію наукових досліджень в ІСЕМВ у галузі політології міжнародних відносин позитивно вплинуло відкриття спеціалізованої вченої ради Д. 01.11.03 із захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальністю 23.00.04 – «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» (затверджена наказом ВАК України від 14 червня 1996 р. № 207). Головою спецради було призначено доктора історичних наук В. Гуру [52, с. 1]. До складу ради у різні часи входили такі відомі вчені, як доктори історичних наук Є. Камінський, О. Потехін, І. Хижняк, доктори політичних наук О. Зернецька, Б. Канцелярук, І. Коваль, Є. Макаренко, С. Федуняк, Л. Чекаленко, С. Шергін,

С. Юрченко. Перший захист кандидатської дисертації з політичних наук було проведено 10 січня 1997 р. [53]. Загалом у 1997–2013 рр. на засіданнях спецради було захищено 17 докторських і 110 кандидатських дисертацій за спеціальністю 23.00.04 – «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку».

Значна частина науковців, які захистили дисертації у спецраді інституту, була співробітниками безпосередньо ІСЕМВ. Загалом у 1997–2013 рр. ними були захищені 27 дисертацій, у тому числі 5 докторських – Б. Канцелярук (1998), А. Шашкевич (1998), О. Зернецька (2000), Р. Жангожа (2010), І. Погорська (2010) і 22 кандидатських [8, с. 14–15; 9, с. 42; 18, с. 81; 45, с. 52; 54, с. 27, 66; 55, с. 21; 56, с. 22].

Серед найбільш вагомих дисертаційних робіт були дослідження Б. Канцелярука [57], В. Вакулича [58], А. Дашкевича [59], І. Дудко [60], О. Зернецької [61], О. Ірхіна [62], І. Погорської [63], О. Брусиловської [64], Л. Чекаленко [65], М. Рижкова [66], Р. Жангожі [67], С. Федуняка [68], С. Юрченка [69].

Надзвичайно потужно серед захищених дисертацій були представлені роботи, в яких досліджувалася політична проблематика США [70]. У низці дисертацій аналізувалися питання, пов'язані з взаємовідносинами США і Росії [71–74], забезпечення зовнішньополітичних інтересів США в різних регіонах світу [59; 75–77]. Іншими важливими напрямками досліджень були євроінтеграційні процеси [78–79], питання зовнішньої політики держав Європи та ЄС [80–81], безпека на континенті [82–83], зближення України і ЄС [84–86], політичні проблеми розвитку Азії та Африки [67; 87–91], розвиток перехідних суспільств держав Східної Європи загалом та України зокрема, а також інтеграційні процеси на євразійському просторі [92–95].

У період з 1992 по 2012 рр.* ІСЕМВ було організовано і проведено більше 40 міжнародних, всеукраїнських та міжвідомчих наукових, науково-теоретичних та науково-практичних конференцій, круглих столів та наукових семінарів. Співorganізаторами наукових заходів були Дипломатична академія України при МЗС України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, Інститут міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка, Національний інститут стратегічних досліджень та ін. Основна тематика проведених наукових заходів – проблеми демократії в контексті цивілізаційних цінностей; моделі розвитку і загроза периферизації транзитивних суспільств; ціннісні основи ідентичності та їх трансформації у сучасному світі; міжнародні фактори еволюції політичних устроїв; державотворчі процеси в сучасних міжнародних відносинах; глобалізація та регіоналізація суспільного розвитку; глобальні трансформації і загрози сучасного глобалізму тощо.

Як показує аналіз архівних документів та наукової літератури, міжнародні та всеукраїнські конференції політологічного профілю в ІСЕМВ проводилися нерегулярно. У 2003–2013 рр. було проведено лише 5 міжнародних конференцій, 1 міжнародний круглий стіл та 1 всеукраїнська конференція. Серед

* У 1997–2002 рр. в ІСЕМВ конференції, семінари та з'їзди не проводилися з фінансових причин.

них — такі міжнародні конференції, як: «Глобалізація та регіоналізація суспільного розвитку» (лютий 2003 р.), «Глобальні трансформації і загрози сучасного глобалізму» (грудень 2003 р.) [49, с. 890–891], «Позиціонування України в відносинах з ЄС, Росією, Митним союзом і НАТО: сучасний контекст, тенденції, перспективи» (квітень 2013 р.); міжнародний круглий стіл «Америка та Європа на початку XXI століття: аналітика та прогностика» (травень 2011 р.).

Розгляду актуальних проблем українсько-російських відносин була присвячена Міжнародна наукова конференція «Україна та Росія: потенціал взаємодії і співробітництва», проведена спільно з ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса (травень 2009 р.) [96]. Ключові питання зовнішньої політики США на регіональному та глобальному рівнях, зовнішньополітичної стратегії РФ та проблеми і перспективи реалізації спільної зовнішньої політики ЄС було розглянуто на Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених «Новітні тенденції у зовнішній політиці великих держав» (грудень 2009 р.) [97].

Переважає більшість проведених ІСЕМВ наукових заходів мала статус міжвідомчої науково-теоретичної або науково-практичної конференції. Їхня тематика відповідала головним напрямам досліджень ІСЕМВ у сфері політології, а самі конференції проводилися профільними відділами.

Найбільшу кількість міжвідомчих конференцій, на яких, зокрема, розглядалися проблеми і перспективи соціально-економічної та політичної еволюції країн Азії й Африки; феномен периферизації транзитивних суспільств та їхні політичні режими; особливості адаптації арабських політичних систем до західних демократичних механізмів; еволюції та сучасного стану відносин Китаю з Індією та країнами, що розвиваються; регіональну інтеграцію у країнах третього світу, провів відділ Азії та Африки. Зокрема — «Глобальні пріоритети розвитку в регіональних і національних інтерпретаціях країн Азії та Африки: перспективи та умови консенсусу» (жовтень 2004 р.) [98], «Особливості сучасного етапу глобалізації в контексті проблем поточного розвитку країн Азії та Африки» (грудень 2005 р.) [99], «Транзитивні суспільства. Моделі розвитку і загроза периферизації» (січень 2006 р.) [100], «Третій світ на початку XXI ст. глобальні виклики та внутрішні перетворення» (травень 2007 р.) [11, с. 78; 101], «Пріоритети розвитку країн Азії та Африки: глобальні імперативи, периферійна специфіка» (червень 2008 р.) [102], «Проблеми глобальної безпеки в регіональних інтерпретаціях та вимірах» (червень 2009 р.) [103], «Світ XXI ст. в контексті мультицивілізаційного прогресу» (спільно з НІСД, вересень 2010 р.) [104], «Світ XXI ст. Взаємодія “Північ — Південь” у вимірах перспектив глобального співіснування» (спільно з НІСД, червень 2011 р.) [105]; «Світ XXI ст.: мультицивілізаційна парадигма прогресу» (спільно з НІСД, червень 2012 р.) [106].

Науково-аналітичні положення та висновки, які дозволяють визначити ключові ознаки та еволюційні характеристики розвитку країн трансатлантичного простору; питання двосторонніх відносин між Україною і США; американських демократизаційних впливів щодо України, соціально-політичного розвитку країн Латинської Америки стали предметом розгляду на міжвідомчих

конференціях, організованих відділом трансатлантичних досліджень — «Вплив соціальної структури суспільства на формування зовнішньої політики держави: прикладний аспект» (грудень 2006 р.) [107]; «Зовнішня політика США і Росії після президентських виборів 2008 року» (червень 2009 р.) [108] та ін.

Значною подією у науковому житті стала міжвідомча науково-практична конференція «Американістика у вітчизняній політичній науці: концептуальні та прикладні аспекти», присвячена пам'яті багаторічного завідувача відділу трансатлантичних досліджень і визначного американіста Є. Камінського (проведена ІСЕМВ спільно з ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, НІСД, Дипломатичною академією України; лютий 2012 р.) [109]. Центральною подією заходу стала презентація книги «США і світ ХХІ століття», яка фактично була колективною монографією пам'яті вченого. У книзі вміщено наукові розвідки колег та учнів Є. Камінського — В. Головченка, О. Зернецької, Б. Канцелярука, І. Ковалю, Д. Лакішика, І. Погорської, О. Сушка, С. Федуняка, М. Фесенка, Л. Чикаленко, С. Шергіна, О. Шморгуна та ін., присвячені дослідженню сучасного розвитку світової та вітчизняної американістики, аналізу чинників трансформації системи міжнародних відносин та еволюційних перспектив американського глобального лідерства, концептуальних і прикладних аспектів сучасної зовнішньої політики США [110].

Низку конференцій, на яких розглядалися питання політології міжнародних відносин, організував і провів відділ теорії міжнародних відносин ІСЕМВ. Серед них — «Єврооптимізм та європесимізм в українській зовнішньополітичній риторичі» (листопад 2004 р.) [111], «Традиція та інновація в теорії міжнародних відносин» (квітень 2005 р.) [112], «Периферизація і суспільний устрій» (лютий 2007 р.) [11, с. 78], «Успішний Схід у системі планетарної ієрархії» (лютий 2008 р.) [113], «Державотворчі процеси в сучасних міжнародних відносинах» (листопад 2012 р.) [114].

Спорадично в ІСЕМВ проводилися круглі столи, серед яких «Проблеми ланцюгової реакції регіоналізму та етноцентризму на агресивну глобалізацію як перспектива другого етапу національно-визвольного руху афро-азійської периферії» (жовтень 2004 р.) [49, с. 89–90]; «Проблеми демократії в контексті цивілізаційних цінностей» (вересень 2004 р.) [49, с. 90]; «Особливості американської політології міжнародних відносин» (вересень 2004 р.) [49, с. 90–91] «Ефективна зовнішня політика України після президентських виборів: виклики та перспективи» (січень 2005 р.) [22, с. 72–74].

Результати наукових досліджень співробітників ІСЕМВ з політологічної проблематики регулярно публікувалися у збірнику «Дослідження світової політики», який виходив у світ впродовж 1998–2013 рр. з періодичністю 4 випуски на рік. За весь час було підготовлено та видруковано 63 збірники.

Доброю традицією у видавничій діяльності ІСЕМВ стало регулярне оприлюднення провідними фахівцями інституту результатів своїх наукових пошуків на сторінках «Антології творчих досягнень». За висловом директора інституту Ю. Пахомова, публікації у збірнику були «дуже своєрідними звітом

співробітників інституту», «підсумком творчих пошуків, які, можливо, тривали все попереднє наукове життя...» [119, с. 4]. За період 2004–2012 рр. вийшло 6 випусків «Антології...» [115–120].

Значна частина результатів виконання планової тематики ІСЕМВ знайшла відображення в авторських і колективних монографіях. Серед них дослідження С. Гончаренка [121], А. Дашкевича [29], Р. Жангожі [122–123], Є. Камінського [37; 124–125], Б. Канцелярука [126], О. Клименко [127], С. Кондратюка [128], С. Кононенка [129], І. Погорської [130], С. Федуняка [131], М. Фесенка [132], І. Хижняка [35], В. Чумака [133], Н. Яковенко [36] та ін.

Крім монографічних досліджень, співробітники інституту були авторами навчальних підручників та посібників «Зовнішня політика України», «Міжнародні організації», «Інформаційна безпека держави», «Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем», «Віртуальна дипломатія» тощо [134–142].

Робота ІСЕМВ не була позбавлена труднощів у проведенні наукових досліджень та підготовці наукових кадрів. Йдеться перш за все про слабке матеріально-технічне забезпечення [46, с. 46], низькі посадові оклади співробітників, нерегулярність виплат заробітної плати (у 1990-ті рр.) [45, с. 54], відсутність повноцінного доступу до джерел світового теоретичного суспільствознавства, передусім англомовних [23, с. 103], нестабільне забезпечення органами державної влади (Мінекономіки, МЗС) необхідною для проведення досліджень статистичною та відомчою інформацією [12, с. 65] тощо.

1. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІА НБУВ), ф. 438, оп. 1, спр. 1, 80 арк.
2. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 9, 84 арк.
3. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 39, 90 арк.
4. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 69, 98 арк.
5. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 106, 97 арк.
6. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 117, 352 арк.
7. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 127, 13 арк.
8. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 153, 95 арк.
9. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 304, 92 арк.
10. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 742, 29 арк.
11. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 455, 146 арк.
12. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 238, 71 арк.
13. Звіт про діяльність Академії наук України у 1991 р. : у 2 ч. Ч. 1. – К., 1992. – 184 с.
14. Гончаренко А. Н. Прогнозирование и политика. (Генезис и эволюция прогнозирования в системе «национальной безопасности» и внешнеполитическом механизме США). – К. : Наук. думка, 1993. – 178 с.
15. Буркут І. Г. Нова геополітична ситуація на Балканах і перспективи балканської політики України. – К. : ІЕ АН України, 1992. – 71 с.
16. Григоришин С. І. Національна політика Румунії (др. пол. 40-х – поч. 90-х рр.). – К. : ІЕ АН України, 1992. – 45 с.
17. Звіт про діяльність Академії наук України у 1993 р. : у 2 ч. Ч. 1. – К., 1994. – 176 с.
18. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 111, 83 арк.
19. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 163, 53 арк.

20. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 212, 72 арк.
21. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 266, 136 арк.
22. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 368, 116 арк.
23. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 502, 144 арк.
24. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 541, 127 арк.
25. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 588, 146 арк.
26. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 640, 121 арк.
27. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 680, 143 арк.
28. Дашкевич А. США і Україна: на шляху до партнерства / А. Дашкевич, Б. Канцелярук, Є. Камінський, Н. Турчак. — К.: Фотовідеосервіс, 1994. — 112 с.
29. Дашкевич А. В. На роздоріжжі: виклики сучасності і парадокси зовнішньої політики США / А. В. Дашкевич; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К.: Наук. думка, 1996. — 150 с.
30. Камінський Є. Політика США щодо України: Витоки. Концептуальні основи. Практична еволюція / Є. Камінський, А. Дашкевич. — К.: Політ. думка, 1998. — 547 с.
31. Канцелярук Б. І. Геополітичний синдром антитероризму / Б. І. Канцелярук. — К.: Політ. думка, 2003. — 132 с.
32. Камінський Є. Основні напрямки та характер еволюції політики США і Канади щодо Східної Європи (науковий звіт за державною плановою темою НІОКР відділу Америки 1993–1994 рр.) / Є. Камінський. — К.: УкрІНТІ, 1994.
33. Камінський Є. Північна та Південна Америки: модель і принципи формування сучасних політичних і економічних систем (науковий звіт за державною плановою темою НІОКР відділу Америки 1993–1994 рр.) / Є. Камінський. — К.: УкрІНТІ, 1994.
34. Кудряченко А. І. Європейська політика Федеративної Республіки Німеччини (1970–1991 рр.) / А. І. Кудряченко; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К.: Наук. думка, 1996. — 239 с.
35. Хижняк І. А. Патронована культура та культурна демократія у США. Культурні процеси в американському соціумі періоду індустріальних та постіндустріальних трансформацій (друга половина ХХ ст.): соціально-політичний вимір. Політологія. Соціологія культури. Історія / І. А. Хижняк. — К., 2001. — 448 с.
36. Яковенко Н. Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство: монографія / Н. Л. Яковенко. — К.: Наук. світ, 2003. — 227 с.
37. Губерський Л. В. Інформаційна політика України: європейський контекст: монографія / Л. В. Губерський, Є. Є. Камінський, Є. А. Макаренко [та ін.]. — К.: Либідь, 2007. — 358 с.
38. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 405, 99 арк.
39. Гура В. К. Африка: проблеми економічного розвитку / В. К. Гура, В. В. Кузубов, В. А. Чумак. — К.: Фотовідеосервіс, 1994. — 96 с.
40. Черников І. Ф. Очерки политического и социально-экономического развития стран Востока / И. Ф. Черников, Н. Н. Ксендзык, Ю. С. Скороход [и др.]; ред. В. К. Гура; Ин-т мировой экономики и междунар. отношений НАН Украины. — К.: Крещатик, 1998. — 345 с.
41. Гура В. Політичні процеси, державний устрій та сучасний прогрес у країнах Субсахарської Африки: проблеми і перспективи продуктивної сумісності / В. Гура // Дослідження світової політики: зб. наук. пр. — 2005. — Вип. 30. — С. 38–74.
42. Гура В. Африка: інтеграційна складова перебудови засад соціально-економічного розвитку // Дослідження світової політики: зб. наук. пр. — 2004. — Вип. 26. — С. 3–16.
43. Гура В. Політичні процеси, державний устрій та сучасний прогрес у країнах Субсахарської Африки: проблеми і перспективи продуктивної сумісності // Дослідження світової політики: зб. наук. пр. — 2005. — Вип. 30. — С. 38–74.
44. Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2011 р.: у 2 ч. Ч. 1. — К., 2012. — 282 с.
45. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 190, 113 арк.
46. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 293, 65 арк.

47. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 95, 116 арк.
48. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 143, 63 арк.
49. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 332, 122 арк.
50. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 144, 21 арк.
51. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 369, 49 арк.
52. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 123, 10 арк.
53. Кононенко С. В. Центральна і Східна Європа в системі сучасної зовнішньої політики Канади : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / С. В. Кононенко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 1996. — 233 арк.
54. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 426, 73 арк.
55. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 520, 34 арк.
56. ІА НБУВ, ф. 438, оп. 1, спр. 606, 29 арк.
57. Канцелярук Б. І. Сучасні виміри політики США до України в умовах постбіполярного світу : дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / Б. І. Канцелярук ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 1998. — 423 арк.
58. Вакулич В. М. Компаративно-політичні виміри та глобалізаційні імперативи протидії міжнародному тероризмові : дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / В. М. Вакулич ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2007. — 399 арк.
59. Дашкевич А. В. Еволюція системи доктринального забезпечення зовнішньої політики США повоєнного періоду : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / А. В. Дашкевич ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 1998. — 32 с.
60. Дудко І. Д. Критерії і механізми забезпечення міжнародно-політичних інтересів США в нестаціонарній системі міжнародних відносин : дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / І. Д. Дудко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2008. — 455 арк.
61. Зернецька О. В. Глобальні трансформації систем масової комунікації : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / О. В. Зернецька ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2000. — 34 с.
62. Ірхін О. А. Моделі інтеграції євразійського простору та національні інтереси України : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / О. А. Ірхін ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2012. — 36 с.
63. Погорська І. І. Міжнародно-політична дія американського глобалізму : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / І. І. Погорська ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2010. — 32 с.
64. Брусиловська О. І. Політико-системні трансформації в регіоні Східна Європа (1989–2004) : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / О. І. Брусиловська ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2008. — 32 с.
65. Чекаленко Л. Д. Зовнішньополітичні механізми забезпечення національної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / Л. Д. Чекаленко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2007. — 34 с.
66. Рижков М. М. Доктринальний вимір стратегій зовнішньої політики США: від стримування до глобальної демократизації : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / М. М. Рижков ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2007. — 47 с.
67. Жангожа Р. Н. Трансформация идентичности новых независимых государств Центральной Азии в системе современных международных отношений : дис. ... д-ра полит. наук : 23.00.04 / Р. Н. Жангожа ; НАН Украины, Ин-т мировой экономики и междунар. отношений. — К., 2006. — 436 л.
68. Федуняк С. Г. Політичний вимір системи безпеки євроатлантичного простору і нових незалежних держав : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / С. Г. Федуняк ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2006. — 36 с.
69. Юрченко С. В. Геостратегія США в процесі становлення глобальної держави : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / С. В. Юрченко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2001. — 36 с.

70. Гнатюк О. В. Безпековий вимір глобальних стратегій США : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. В. Гнатюк ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2013. — 18 с.
71. Варивода Я. О. Інформаційні стратегії у зовнішній політиці США та Росії за кризових умов : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Я. О. Варивода ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2004. — 18 с.
72. Руденко М. М. Інформаційний чинник політики США і Росії в питанні міжнародного тероризму : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / М. М. Руденко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2004. — 20 с.
73. Сіновець П. А. Ядерне стримування в політиці США і Росії в постбіполярний період : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / П. А. Сіновець ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2004. — 16 с.
74. Шевчук О. В. Зовнішньополітична стратегія США та РФ щодо КНР : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / О. В. Шевчук ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2009. — 33 с.
75. Коваль І. М. Концептуальне оформлення східноєвропейської політики США на початку процесу глобальних трансформуваль : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / І. М. Коваль ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2000. — 35 с.
76. Ратніков М. І. Європейська політика США в контексті політичних трансформацій у ЄС : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / М. І. Ратніков ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2013. — 19 с.
77. Дорофеев Д. В. Зовнішньополітична стратегія США в регіоні Центральна Азія : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Д. В. Дорофеев ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2007. — 20 с.
78. Врадій О. С. Інституціональний вимір формування єдиної політичної системи Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. С. Врадій ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2006. — 18 с.
79. Дікарев О. І. Єврорегіональний і транскордонний вимір європейської інтеграції : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. І. Дікарев ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2000. — 19 с.
80. Дударьов В. В. Зовнішня політика європейської середньої держави за умов глобалізації (на прикладі Великої Британії, Польщі і України) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / В. В. Дударьов ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2003. — 16 с.
81. Сергієнко Я. В. Наднаціональні інститути у формуванні спільної зовнішньої політики ЄС : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Я. В. Сергієнко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2012. — 21 с.
82. Мітрофанова О. О. Безпекова політика Франції в контексті сучасних європейських геополітичних трансформуваль : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. О. Мітрофанова ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2002. — 19 с.
83. Федуняк С. Г. Політичний вимір системи безпеки євроатлантичного простору і нових незалежних держав : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / С. Г. Федуняк ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2006. — 36 с.
84. Вакулич В. М. Політичні детермінанти зближення України з Європейським Союзом : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / В. М. Вакулич ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2001. — 15 с.
85. Шеретюк О. М. Політичні імперативи євроінтеграційного курсу України : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. М. Шеретюк ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2008. — 20 с.
86. Сауляк Т. А. Безпековий вимір євроінтеграційної політики України : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Т. А. Сауляк ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2011. — 20 с.
87. Варбанець П. А. Роль лаїцизму у процесі модернізації традиційних суспільств ісламського Сходу : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / П. А. Варбанець ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнарод. відносин. — К., 2004. — 16 с.

88. Ткаченко І. В. Політологічні аспекти міжцивілізаційних процесів в Центральній Азії : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / І. В. Ткаченко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2005. — 16 с.
89. Магда Є. В. Регіональний конфлікт на Близькому Сході у глобальному контексті : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Є. В. Магда ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2006. — 20 с.
90. Юрченко К. О. Інтеграційні процеси в Африці: рівні, фактори, спрямованості та закономірності розвитку (1960–2005 рр.) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / К. О. Юрченко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2006. — 19 с.
91. Буренков В. В. Еволюція політичних систем Субсахарської Африки в постколоніальний період : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / В. В. Буренков ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2013. — 17 с.
92. Вонсович О. С. Україна в геополітичному просторі Європи: безпековий вимір : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. С. Вонсович ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2013. — 18 с.
93. Вівчар І. В. Інтеграційний вимір міждержавного співробітництва Республіки Білорусь та Російської Федерації : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / І. В. Вівчар ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2009. — 20 с.
94. Шеретюк О. М. Політичні імперативи євроінтеграційного курсу України : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. М. Шеретюк ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2008. — 20 с.
95. Черній А. Л. Чинник кризовості у трансформванні суспільно-політичних систем перехідного періоду : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / А. Л. Черній ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2004. — 18 с.
96. Україна та Росія: потенціал взаємодії та співробітництва : зб. наук. пр. / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса ; [редкол.: Ю. А. Левенець (голов. ред.) та ін.]. — К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2010. — 207 с.
97. Новітні тенденції в зовнішній політиці великих держав : матеріали Всеукр. наук. конф. молодих вчених, 2 груд. 2009 р. / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин, Рада молодих вчених ; гол. ред. кол. Є. Є. Камінський. — К. : ІСЕМВ, 2009. — 84 с.
98. Глобальні пріоритети розвитку в регіональних і національних інтерпретаціях країн Азії і Африки: перспективи та умови консенсусу : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф. / відп. ред. В. К. Гура. — К. : ІСЕМВ, 2004. — 73 с.
99. Особливості сучасного стану глобалізації в контексті проблем поточного розвитку країн Азії й Африки : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 13–14 груд. 2005 р., Київ / ред. В. К. Гура ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2005. — 80 с.
100. Транзитивні суспільства. Моделі розвитку і загроза периферизації : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 26 січ. 2006 р. / ред. В. К. Гура ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2006. — 74 с.
101. «Третій світ» на початку ХХІ ст.: глобальні виклики та внутрішні перетворення : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., Київ, 15 трав. 2007 р. / ред. В. К. Гура ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2007. — 103 с.
102. Пріоритети розвитку країн Азії і Африки: глобальні імперативи, периферійна специфіка : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 24 черв. 2008 р., Київ / ред. В. К. Гура ; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України. — К., 2008. — 137 с.
103. Проблеми глобальної безпеки в регіональних інтерпретаціях та вимірах : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 18 черв. 2009 р., Київ / ред. В. К. Гура ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2009. — 124 с.
104. Світ ХХІ ст. у контексті мультицивілізаційного прогресу : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 30 верес. 2010 р., Київ / ред. В. К. Гура, О. Г. Білоус, В. А. Рубель ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2010. — 104 с.
105. Світ ХХІ ст. Взаємодія «Північ — Південь» у вимірах перспектив глобального співіснування : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 21 черв. 2011 р., Київ / ред. В. К. Гура,

О. Г. Білорус, Л. О. Лещенко ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2011. — 119 с.

106. Світ XXI ст.: мультицивілізаційна парадигма розвитку : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., Київ, 5 черв. 2012 р. / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. — К., 2012. — 80 с.

107. Вплив соціальної структури суспільства на формування зовнішньої політики держави : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 21 груд. 2006 р., Київ / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин ; відп. ред. Є. Є. Камінський. — К. : ІСЕМВ, 2006. — 180 с.

108. Зовнішня політика США і Росії після президентських виборів 2008 року : матеріали Міжвід. наук.-практ. конф., 11 черв. 2009 р., Київ / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин ; відп. ред. Є. Є. Камінський. — К. : [б. в.], 2009. — 157 с.

109. Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. — К. : ВПЦ «Київський університет». — Вип. 107. Ч. 1 : Американістика у вітчизняній політичній науці: концептуальні та прикладні аспекти : наук. публ. Міжвід. наук. конф., 10 лют. 2012 р. — 2012. — 241 с.

110. США і світ XXI століття: монографія / Ю. М. Пахомов, І. М. Коваль, С. О. Шергін [та ін.]. — К. : Центр вільної преси, 2013. — 620 с.

111. Єврооптимізм та європесимізм в українській зовнішньополітичній риторичі : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 10–11 листоп. 2004 р., Київ / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин ; відп. ред. С. В. Кононенко. — К. : ІСЕМВ, 2004. — 51 с.

112. Традиція та інновація в теорії міжнародних відносин : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 21–22 квіт. 2005 р. / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин ; відп. ред. С. В. Кононенко. — К. : [б. в.], 2005. — 87 с.

113. Успішний Схід у системі планетарної ієрархії : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 5 лютого 2008 р., Київ / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин ; відп. ред. О. О. Шморгун. — К. : [б. в.], 2008. — 143 с.

114. Державотворчі процеси в сучасних міжнародних відносинах : матеріали Міжвід. наук.-теорет. конф., 29 листоп. 2012 р., Київ / НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин ; [редкол.: О. В. Михайловська (відп. ред.), С. С. Фомін, В. М. Розумюк]. — К. : ІСЕМВ, 2013. — 127 с.

115. Антологія творчих досягнень. — К. : ІСЕМВ, 2004. — Вип. 1. — 319 с.

116. Антологія творчих досягнень. — К. : ІСЕМВ, 2005. — Вип. 2. — 406 с.

117. Антологія творчих досягнень. — К. : ІСЕМВ, 2007. — Вип. 3. — 359 с.

118. Антологія творчих досягнень. — К. : ІСЕМВ, 2008. — Вип. 4. — 322 с.

119. Антологія творчих досягнень. — К. : ІСЕМВ, 2010. — Вип. 5. — 408 с.

120. Антологія творчих досягнень. — К. : ІСЕМВ, 2011. — Вип. 6. — 249 с.

121. Goncharenko A. Ukrainian-Russian Relation: in Unequal Partnership. RUSI Whitehole Paper 32. — London : Royal United Services Institute, 1995. — 68 p.

122. Джангужин Р. Н. Новые независимые государства Центральной Азии в системе современных международных отношений : [монография] / Р. Н. Джангужин ; НАН Украины, Ин-т мировой экономики и междунар. отношений. — К. : [б. и.], 2005. — 580 с.

123. Джангужин Р. Н. Казахстан постсоветский / Р. Н. Джангужин ; НАН Украины, Ин-т мировой экономики и междунар. отношений. — К. : [б. и.], 2002. — 482 с.

124. Камінський Є. Є. Україна — Росія: між стратегічним партнерством і конфліктністю / Є. Є. Камінський, В. А. Чумак, В. М. Чумак. — К. : НІСД, 1997. — (Серія «Зовнішньополітичні стратегії». Вип. 3). — 67 с.

125. Камінський Є. Є. Світ переможців і переможених. Міжнародні відносини і українська перспектива на початку XXI століття : монографія / Є. Є. Камінський. — К. : Центр вільної преси, 2008. — 336 с.

126. Канцелярук Б. І. Східноєвропейська дилема Америки / Б. І. Канцелярук. — К. : [б. в.], 1995. — 200 с.

127. Клименко О. А. Партії та неурядові організації в політиці лібералізації торгівлі НАФТА : монографія. — К. : Наук. світ, 2005. — 45 с.

128. Кондратюк С. В. Європейська політика об'єднаної Німеччини / С. В. Кондратюк. — К. : Профі центр, 2008. — 264 с.
129. Кононенко С. В. Форми політологічного розуміння міжнародних відносин : монографія / С. В. Кононенко ; НАН України, Ін-т всесвітньої історії. — К., 2012. — 899 с.
130. Погорська І. І. США: місія здійснює? Праксеологія творення глобального світу : монографія / І. І. Погорська ; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України. — К. : Грамота, 2009. — 502 с.
131. Федуняк С. Г. Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої системи безпеки Заходу і Нових незалежних держав : монографія / С. Г. Федуняк ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці : Рута, 2005. — 334 с.
132. Фесенко М. В. Трансформація сучасної системи міжнародних відносин: концептуальний і прогностичний вимір : [монографія] / М. В. Фесенко. — К. : Центр вільної преси, 2008. — 236 с.
133. Україна і Крим: спільність історичної долі. Феномен на межі Європи та Сходу / В. А. Чумак. — К. : Фотовідеосервіс, 1993. — 80 с.
134. Грищенко К. І. Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем : навч. посіб. / К. І. Грищенко, М. А. Кулінич, Н. О. Татаренко [та ін.] ; ред. Л. Д. Чекаленко ; Дип. акад. України при МЗС України. — К., 2013. — 624 с.
135. Інформаційна безпека держави : навч. посіб. / М. М. Рижков, А. Є. Макаренко, М. А. Ожеван. — К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2008. — 476 с.
136. Макаренко Є. А. Віртуальна дипломатія : підручник / Є. А. Макаренко, Н. О. Піпченко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : [б. в.], 2010. — 301 с.
137. Міжнародні організації : навч. посіб. / за ред. В. М. Матвієнко. — К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2005. — 337 с.
138. Основи інформаційної безпеки держави : навч. посіб. / В. П. Гондюл, М. М. Рижков, О. М. Андрєєва [та ін.]. — К. : ІМВ, 2008. — 250 с.
139. Скороход Ю. С. Діяльність міжнародних організацій із врегулювання ліванського конфлікту : навч. посіб. / Ю. С. Скороход. — К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2012. — 207 с.
140. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : підручник для студ. ВНЗ / Л. Д. Чекаленко. — К. : Либідь, 2006. — 710 с.
141. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів) : підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. — К. : Персонал, 2010. — 464 с.
142. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : підручник / Л. Д. Чекаленко ; Дип. акад. України при МЗС України. — К. : Кондор, 2011. — 289 с.

ПОЛІТИЧНА НАУКА В УКРАЇНІ

1991–2016

У двох томах

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВИДАННЯ

Олег РАФАЛЬСЬКИЙ,
член-кореспондент НАН України
(голова)

Марія КАРМАЗІНА,
доктор політичних наук

Олександр МАЙБОРОДА,
доктор історичних наук

Микола МИХАЛЬЧЕНКО,
член-кореспондент НАН України

Фелікс РУДИЧ,
доктор філософських наук

Віктор ВОЙНАЛОВИЧ,
доктор політичних наук

Май ПАНЧУК,
доктор історичних наук

Віталій ПЕРЕВЕЗІЙ,
кандидат історичних наук

КИЇВ
ПАРЛАМЕНТСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
2016

ПОЛІТИЧНА НАУКА В УКРАЇНІ

1991–2016

У двох томах

Том 1

ПОЛІТИЧНА НАУКА: ЗАХІДНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ Ї УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ТОМУ

Олег РАФАЛЬСЬКИЙ,
член-кореспондент НАН України
(голова)

Марія КАРМАЗІНА,
доктор політичних наук

Олександр МАЙБОРОДА,
доктор історичних наук

КИЇВ
ПАРЛАМЕНТСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
2016

УДК 32-027.21(477)"1991/2016

ББК 66.1(4Укр)

П50

*Рекомендовано до друку
вченою радою Інституту політичних
і етніонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України
(протокол № ... від 2016 р.)*

**Відповідальний редактор і упорядник
М. Кармазіна,
доктор політичних наук**

П50 **Політична** наука в Україні. 1991–2016 : у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етніонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса ; редкол.: чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М. Кармазіна, д-р іст. наук О. Майборода ; автор передм. О. Рафальський ; відп. ред. і упоряд. М. Кармазіна. — К. : Парлам. вид-во, 2016. — 640 с.

ISBN 978-966-922-059-2

ISBN 978-966-922-060-8 (т. 1)

Перше в Україні видання, в якому аналізується процес становлення та розвитку політичної науки в Україні упродовж 1991–2016 рр. Матеріали першого тому знайомлять з історією дисципліни, особливостями розвитку її предметного поля, проблемами, пов'язаними зі специфікою категоріального апарату, а також теоретико-методологічними підходами до досліджень політичного в західних країнах. Окремо звертається увага на процес накопичення знань про політику та політичне на вітчизняних теренах у період з часу утворення України–Русі як держави й до 1991 р. Проаналізовано процес інституціоналізації політичної науки в Україні з моменту незалежнення наприкінці ХХ ст. й до сьогодення.

Для фахівців, викладачів і студентів, усіх, кого цікавить політична наука.

УДК 32-027.21(477)"1991/2016

ББК 66.1(4Укр)

ISBN 978-966-922-059-2

ISBN 978-966-922-060-8 (т. 1)

© Автори, 2016

© Інститут політичних і етніонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016

ЗМІСТ

Передмова. Олег Рафальський	7
Розділ I. ПОЛІТИКА ЯК НАУКА	15
1. Історія дисципліни. <i>Марія Кармазіна</i>	17
2. Предметне поле політичної науки в сучасний період. <i>Антоніна Колодій</i>	44
3. Теоретико-методологічні підходи в політичних дослідженнях. <i>Наталія Ротар</i>	92
4. Понятійно-категоріальний апарат. <i>Марія Кармазіна</i>	140
Розділ II. ПОЛІТИЧНЕ ЗНАННЯ І ПОЛІТИЧНА ДУМКА В УКРАЇНІ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ (X століття — 1991 рік)	153
1. Політична думка на вітчизняних теренах у домодерну добу (X — середина XVII століть). <i>В'ячеслав Яремчук</i>	155
2. Політичні ідеї та ідеали українців у період середини XVII — середини XIX століть. <i>Тетяна Бевз</i>	171
3. Політичні ідеї українських інтелектуалів середини XIX — початку XX століть. <i>Тетяна Бевз</i>	186
4. Політична проблематика у радянському суспільствознавстві (1922–1991). <i>Микола Михальченко</i>	200
5. Інтелектуально-політична українська альтернатива в роки побудови радянського комуністичного суспільства. <i>Станіслав Кульчицький</i>	216
6. Спроби українських інтелектуалів вийти за межі радянського комуністичного суспільства. <i>Станіслав Кульчицький</i>	252
7. Вклад представників української еміграції у розвиток політичного знання (1900–1991). <i>Тетяна Бевз</i>	278
8. Українське єврейство: політичні ідеї, орієнтири, настанови. <i>Олег Козерод</i>	299
9. Кримськотатарська політична думка: історична ретроспектива та сучасні реалії. <i>Гаяна Юксель</i>	318
Розділ III. ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ (1991–2016)	325
1. Академічна наука: становлення і розвиток дослідницьких установ та напрямів досліджень	327
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України. <i>Олександр Майборода, Віталій Перевезій</i>	327
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. <i>Ірина Кресіна</i>	349
Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України (1991–2013). <i>Микола Горбатюк</i>	363

2. Політичні дослідження у Національному інституті стратегічних досліджень при Президентові України. <i>Сергій Янішевський</i>	381
3. Політична наука в університеті: становлення кафедр, розвиток дослідницьких і навчальних програм, наукових контактів та видавничої діяльності (1991–2016)	404
Деякі особливості інституціоналізації політичної науки у вищих навчальних закладах України: становлення кафедр та розвиток досліджень в галузі політичних наук. <i>Марія Кармазіна</i>	404
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. <i>Віталій Кривошеїн</i>	411
Донецький національний університет. <i>Валентин Кокорський, Юрій Коваль</i>	425
Запорізький національний університет. <i>Максим Лепський, Євген Цокур</i>	428
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. <i>Олександр Рибцун</i>	432
Київський національний університет імені Тараса Шевченка. <i>Петро Шляхтун, Ганна Малкіна</i>	438
Львівський національний університет імені Івана Франка. <i>Анатолій Романюк</i>	451
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. <i>Наталія Ніколаєнко</i>	466
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. <i>Ольга Бабкіна</i>	473
Національний університет «Києво-Могилянська академія». <i>Маргарита Чабанна</i>	483
Національний університет «Острозька академія». <i>Юрій Мацієвський</i>	502
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. <i>Василь Попков, Олег Хорошилов</i>	512
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. <i>Михайло Нагорняк</i>	525
Рівненський державний гуманітарний університет. <i>Максим Гон</i>	536
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. <i>Валерій Бортніков</i>	546
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. <i>Микола Горбатюк</i>	552
Ужгородський національний університет. <i>Маріан Токар</i>	562
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. <i>Олександр Фісун</i>	569
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. <i>Наталія Ротар</i>	578
Чорноморський державний університет імені Петра Могили. <i>Микола Іванов</i>	602
4. Громадські організації експертів і аналітиків у галузі політики: загальна характеристика. <i>Марія Кармазіна</i>	609
5. Асоціація політичних наук України та Українська академія політичних наук: роль у розвитку політичної науки в Україні. <i>Микола Михальченко</i>	618
6. Національна періодика з політичних наук: питання інституціоналізації (1991–2015). <i>Юрій Ганжуров</i>	623

Наукове видання

**ПОЛІТИЧНА НАУКА В УКРАЇНІ.
1991–2016**

У двох томах

Том 1

**ПОЛІТИЧНА НАУКА: ЗАХІДНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ
Й УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА**

Редактор *Т. Ю. Дяченко*

Коректори *Т. О. Маслюк, О. В. Томіна*

Технічне редагування та комп'ютерна верстка
Л. Ю. Тарнавська

Підписано до друку .2016.
Формат 70×100/16. Папір офс. Гарнітура PetersburgC.
Офс. друк. Ум. друк. арк. 51,6. Обл.-вид. арк. 49,7.
Тираж пр. Вид. № .

Державне підприємство
Видавництво Верховної Ради України
(Парламентське видавництво)
04053, м. Київ-53, Несторівський провулок, 4
Тел. 272-12-61, факс 272-10-18;
e-mail: radabook@gmail.com

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 2759 від 07.02.2007 р.

Віддруковано ТОВ «Друкарня "Бізнесполіграф"»
02094, м. Київ, вул. Віскозна, 8
Тел./факс: 503-00-45

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
ДК № 2715 від 07.12.2006 р.